

PRÁVNICKÁ FAKULTA MASARYKOVY UNIVERZITY

Veřejná správa
Katedra dějin státu a práva

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vývoj Státní bezpečnosti v letech 1953–1990 (se zaměřením na
její kontrarozvědnou složku)

Mgr. Monika Kočková

2017/2018

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Vývoj Státní bezpečnosti v letech 1953–1990 (se zaměřením na její kontrarozvědnou složku)* zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.“

.....
Monika Kočková

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. JUDr. Bc. Jaromírovi Tauchenovi, Ph.D., LL. M. Eur. Int., za odborné vedení mé bakalářské práce.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá tématem vývoje Státní bezpečnosti v letech 1953 až 1990. Primárně se přitom zaměřuje na kontrarozvědné složky Státní bezpečnosti. Bakalářská práce je rozdělena do šesti hlavních kapitol. Jednotlivé kapitoly popisují organizační strukturu kontrarozvědných útvarů Státní bezpečnosti a jejich pracovní náplň. Bakalářská práce se také zabývá změnami v organizační struktuře kontrarozvědky a důvody, které k těmto změnám vedly.

Klíčová slova

Ministerstvo vnitra

Sbor národní bezpečnosti

Státní bezpečnost

Kontrarozvědka

Organizační struktura

Abstract

The bachelor thesis deals with the topic of the development of State Security in the years 1953–1990. The thesis is primarily focused on the Counter-Intelligence Division of State Security and it is divided into six main chapters. The individual chapters describe the organizational structure of the Counter-Intelligence Division of State Security and its workload. The bachelor thesis also deals with the changes in the organizational structure and the reasons for these changes.

Keywords

Ministry of the Interior

National Security Corps

State Security

Counter-Intelligence

Organizational structure

Obsah

Úvod	6
1. Státní bezpečnost a kontrarozvědka v poválečném Československu	8
2. Kontrarozvědné útvary Státní bezpečnosti v letech 1953–1963	10
2.1 Vznik kontrarozvědných správ ministerstva vnitra	10
2.2 Organizace II. správy MV	10
2.3 Organizační změny II. správy MV v letech 1953–1963	11
2.4 Organizace III. správy MV	14
2.5 Organizační změny III. správy MV v letech 1953–1963	14
2.6 Organizace IV. a V. správy MV	15
2.7 Organizační změny IV. a V. správy MV v letech 1953–1963	16
3. Kontrarozvědné útvary Státní bezpečnosti v letech 1964–1968	18
3.1 Vznik tzv. jednotné kontrarozvědky	18
3.2 Organizační uspořádání Kontrarozvědné správy MV	18
3.3 Změny v organizaci Kontrarozvědné správy MV	19
4. Kontrarozvědné útvary Státní bezpečnosti v letech 1969–1974	21
4.1 Vznik Hlavní správy kontrarozvědky FSZS	21
4.2 Organizační uspořádání Hlavní správy kontrarozvědky FSZS	21
4.3 Změny v organizaci Hlavní správy kontrarozvědky FSZS	22
5. Kontrarozvědné útvary Státní bezpečnosti v letech 1974–1988	24
5.1 Zrušení Hlavní správy kontrarozvědky a opětovné vytvoření samostatných správ	24
5.2 Organizace Správy kontrarozvědky pro boj proti vnějšímu nepříteli	24
5.3 Organizace Správy kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli	25
5.4 Organizace Správy kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky	26
5.5 Organizace funkčních útvarů kontrarozvědných správ	26
6. Kontrarozvědné útvary Státní bezpečnosti do roku 1990	27
6.1 Vznik Hlavní správy kontrarozvědky SNB	27
6.2 Organizační struktura Hlavní správy kontrarozvědky SNB	27
Závěr	30
Použité zdroje	33
Literatura	33
Archivní materiály	33

Úvod

Důležitou součástí poznání komunistického režimu v Československu je také výzkum činnosti a organizační struktury tajné politické policie, Státní bezpečnosti. Zkoumání organizačních struktur konkrétních institucí představuje mnohdy velmi obtížný úkol. Jejich organizační uspořádání a jeho proměny nám však mohou mnohé říct o institucích samotných, o jejich reálném fungování, jejich součástech a též o předmětu jejich zájmu. U Státní bezpečnosti, která je někdy neoprávněně vnímána jako jedna velká monolitní represivní organizace, to platí dvojnásobně.

Státní bezpečnost měla poměrně složitou organizační strukturu, která se v průběhu její existence různým způsobem modifikovala. Brzy se zde však vyprofilovaly útvary, které hrály po celou dobu existence komunistického režimu klíčovou roli. Těmito součástmi byla rozvědka, která vykonávala špionážní činnost v kapitalistickém zahraničí, civilní kontrarozvědka, která působila proti činnosti zahraničních rozvědek na území Československa a proti oponentům a odpůrcům komunistického režimu na území Československa, a vojenská kontrarozvědka, která působila proti činnosti zahraničních rozvědek v československých ozbrojených silách. Kromě těchto útvarů měla Státní bezpečnost i další součásti. Těmi byly například útvary zajišťující sledování a vyšetřování konkrétních osob, útvary ochrany stranických a vládních činitelů či útvary zpravodajské techniky a šifrování.

Tato bakalářská práce se zabývá vývojem organizační struktury civilní kontrarozvědky. Výchozím rokem je přitom rok 1953, kdy došlo ke sloučení ministerstva národní bezpečnosti a ministerstva vnitra a k zorganizování jednotlivých útvarů Státní bezpečnosti do tzv. správ, které v několikrát pozměněné podobě existovaly až do zániku celého aparátu v roce 1990.

Civilní kontrarozvědka reprezentovala jeden z pilířů organizační struktury Státní bezpečnosti. V 50. letech spočívalo těžiště její činnosti na policejně represivním působení proti odpůrcům komunistického režimu, které mohlo vést až k soudnímu postihu. V dalších desetiletích se pak více uplatňovala její úloha informační, kdy kontrarozvědné útvary zpracovávaly informace pro ministra vnitra a vedení komunistické strany. Tyto informace se týkaly nejen protistátní činnosti a jejího potírání, ale například i nálady ve společnosti a názorů obyvatel na aktuální dění. Kontrarozvědka se snažila působit také preventivně, a tak předcházet trestné činnosti i jevům nezapadajícím do politické linie komunistické strany. Dělo se tak například prostřednictvím besed, osobních pohovorů, prostřednictvím tisku, rozhlasu či televize. Specifickou činností kontrarozvědky byla také tzv. kontrarozvědná ochrana spočívající v mapování situace v určité instituci či objektu a ve vyhledávání potenciálně nebezpečných „slabých míst“.

Organizační strukturu kontrarozvědky lze konstruovat především na základě rozkazů ministra vnitra, kterými se organizační uspořádání Státní bezpečnosti měnilo, na základě jednotlivých důvodových a hodnotících zpráv určených do schůzí kolegia ministra vnitra či na základě organizačních

řádů jednotlivých útvarů a schémat jejich organizačního uspořádání. Tyto dokumenty jsou uloženy v archivních fondech Archivu bezpečnostních složek. Jedná se především o archivní fond civilní kontrarozvědky a o jednotlivé fondy sekretariátu ministra vnitra a organizační a vnitřní správy federálního ministerstva vnitra. Ne pro celé období existence kontrarozvědných útvarů jsou však všechny potřebné archiválie dostupné. Tato práce proto využívá i ještě nezpracované přírůstky k výše zmíněným archivním fondům, s kterými se autorka práce seznámila při svém působení v Ústavu pro studium totalitních režimů, kde se věnovala také výzkumu organizačního uspořádání státobezpečnostních útvarů a jejich představitelům. Bez použití těchto dokumentů by nebylo možné organizační strukturu civilní kontrarozvědky zpracovat uceleně. Na tomto místě je také třeba zmínit skutečnost, že mnohé důležité archiválie týkající se vývoje organizační struktury kontrarozvědky se kvůli rozsáhlým skartacím písemností Státní bezpečnosti na konci roku 1989 vůbec nedochovaly.

Nedostatek archivních materiálů jako jedna z překážek výzkumu organizace kontrarozvědky, potažmo celé Státní bezpečnosti je jistě také jednou z příčin malého množství odborné literatury, která je tomuto tématu věnovaná. Několik prací zabývajících se organizací kontrarozvědky však přeci jen vzniklo a tato bakalářská práce z nich také vychází. Jedná se o studie O. Koutka, P. Tomka a P. Zemana. Další zdroj informací představují publikace věnované organizačnímu vývoji Státní bezpečnosti během celé její existence (zde jde např. o práce J. Frolíka či J. Kalouse) a práce zaměřené na organizaci Státní bezpečnosti v určitém časovém úseku (J. Dvořáková či Fr. Koudelka). Využívána je též edice dokumentů k organizaci Státní bezpečnosti, kterou zpracoval P. Žáček.

Tato práce je rozdělena do šesti kapitol. První kapitola nastiňuje organizační vývoj Státní bezpečnosti a jejích kontrarozvědných útvarů od roku 1945 do roku 1953. Druhá kapitola se zabývá vývojem organizační struktury kontrarozvědných útvarů v době existence tzv. II., III. a IV. správy ministerstva vnitra, tedy v letech 1953 až 1963. Třetí kapitola popisuje vznik a vývoj tzv. jednotné kontrarozvědky a čtvrtá kapitola se zabývá kontrarozvědnými útvary v rámci federálního ministerstva vnitra. Pátá kapitola popisuje organizační strukturu kontrarozvědných útvarů v letech 1974 až 1988 a šestá kapitola se zabývá obdobím do roku 1990, v němž se historie kontrarozvědky i celé Státní bezpečnosti definitivně uzavřela.

1. Státní bezpečnost a kontrarozvědka v poválečném Československu

Vývoj bezpečnostního aparátu v poválečném Československu předznamenaly již diskuse o složení nové vlády, které se konaly v průběhu března 1945 v Moskvě. Představitelům KSČ se podařilo obsadit funkci ministra vnitra komunistou Václavem Noskem, čímž získali výhodnou výchozí pozici při přípravách k převzetí politické moci i při utváření nového bezpečnostního aparátu. Tím se stal Sbor národní bezpečnosti, který se skládal ze čtyř složek: pořádkové, kriminální, státobezpečnostní a zpravodajské. Do poslední jmenované složky patřilo také politické, obranné a hospodářské zpravodajství, které vykonávalo v rámci SNB kontrarozvědnou činnost. Státní bezpečnost byla ve vztahu ke zpravodajství jeho výkonnou složkou. Prováděla vyšetřování a zatýkání.¹ Zpravodajské útvary byly tedy nejprve od útvarů státobezpečnostních odděleny, měly však společný ústřední orgán, tím byl odbor „Z“ (později VII. odbor ministerstva vnitra).

Zpravodajská složka SNB byla první složkou, kterou zcela ovládli komunisté. Ti využili toho, že od příslušníků zpravodajství nebyly vyžadovány takové kvalifikační předpoklady a zkušenosti, které museli mít příslušníci složek dalších. Proto zde začali umisťovat své „dělnické kádry“.² V úřadovnách Státní bezpečnosti však měli silné pozice národní socialisté, kteří byli pro komunisty z politického hlediska nespolehliví. Proto se přistoupilo ke slučování obou složek, které probíhalo až do března 1948.³ Zároveň již k 31. říjnu 1947 došlo v rámci ministerstva vnitra ke sjednocení všech odborů, které řídily činnost policejních složek státu do Skupiny bezpečnostní ministerstva vnitra (později reorganizované na III. odbor – Bezpečnost), v jejímž čele stanuli komunisté.

Mocenské boje mezi komunisty a ostatními politickými stranami sílily a Státní bezpečnost stála na straně komunistů. Informace dlouhodobě shromažďované zpravodajskými složkami a politické provokace nakonec vedly k diskreditaci představitelů ostatních parlamentních stran, což sehrálo významnou úlohu při únorovém převratu.

Po převratu začaly ve Sboru národní bezpečnosti probíhat čistky. Odchod původní garnitury do značné míry uvolnil prostor pro muže, „kteří opravdu dělali Únor“.⁴ Po vzoru ostatních lidově demokratických zemí byl pak přijat názor, že by ministerstvo vnitra mělo být rozděleno na dva sektory: civilně správní a bezpečností.⁵ V říjnu 1948 tak v rámci ministerstva vznikla Skupina I – Bezpečnost a Skupina II – Vnější správa. Součástí Skupiny I byl i odbor BA (odbor Státní bezpečnosti či Velitelství

---

¹ KALOUS, Jan a kol. *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948–1989. Ministři a jejich náměstci*. 1. vyd. Praha: ÚSTR 2010, s. 12.

² DVORÁKOVÁ, Jiřina. *Státní bezpečnost v letech 1945–1953. Organizační vývoj zpravodajských a státně bezpečnostních složek*. 1. vyd. Praha: Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu č. 16, 2007, s. 26.

³ DVORÁKOVÁ, op. cit., s. 35.

⁴ FROLÍK, Jan. *Nástin organizačního vývoje státně bezpečnostních složek Sboru národní bezpečnosti v letech 1948–1989. Sborník archivních prací*. 1991 (r. XLI), č. 2, s. 455.

⁵ Tamtéž.

Státní bezpečnosti), jehož součástí byla také skupina BAa, což byla tzv. vnitřní bezpečnost, která v sobě zahrnovala i kontrarozvědčné sektory.

Skupina I – Bezpečnost však neexistovala dlouho, jelikož byla již 23. května 1950 vyčleněna z rezortu ministerstva vnitra a vytvořila samostatné ministerstvo národní bezpečnosti, které bylo zřízeno podle sovětského vzoru a sovětsští poradci měli také značný vliv na jeho organizační strukturu.⁶ Ministerstvo národní bezpečnosti řídilo celou agendu SNB včetně Státní bezpečnosti. Kontrarozvědčné útvary byly soustředěny ve Velitelství Státní bezpečnosti (později v Hlavní správě Státní bezpečnosti), které sestávalo ze sektorů (později odborů) zaměřených mimo jiné na boj proti zahraničním rozvědkám, boj proti tzv. vnitřnímu nepříteli a boj proti hospodářské špionáži.

Moc ministerstva národní bezpečnosti sílila a brzy začala přerůstat moc KSČ, což si patrně uvědomovala také příslušná místa v Moskvě. Tato skutečnost společně se změnou politiky komunistických stran celého sovětského bloku vedla ke zrušení ministerstva národní bezpečnosti a rozčlenění jeho jednotlivých součástí do ministerstva vnitra, kde měly být snadněji kontrolovatelné a ovladatelné.⁷ Při sloučení obou ministerstev došlo také ke změně podoby Státní bezpečnosti. Jednalo se především o zrušení Hlavní správy Státní bezpečnosti a jejích jednotlivých odborů i odborů, které stály mimo ni, a jejich reorganizaci do podoby samostatných útvarů, které byly označovány jako správy a byly podřízeny náměstkům ministra vnitra či přímo ministrowi samotnému.

Fakticky byla Státní bezpečnost v tomto období tvořena těmito součástmi: zahraniční politická rozvědka (s krycím označením I. správa), kontrarozvědka (II. správa), politická kontrarozvědka (III. správa), ekonomická kontrarozvědka (IV. správa), kontrarozvědka dopravy a spojů (V. správa), vojenská kontrarozvědka (VI. správa), správa vyšetřování, správa sledování (VII. správa), správa ochrany stranických a vládních činitelů (VIII. správa), správa operativní techniky (IX. správa) a několik samostatných tzv. zvláštních odborů.⁸

---

⁶ FROLÍK, op. cit., s. 462.

⁷ DVOŘÁKOVÁ, op. cit., s. 257.

⁸ KOUDELKA, František. *Státní bezpečnost 1954–1968 (základní údaje)*. 1. vyd. Praha: ÚSD AV ČR 1993, s. 17–20.

2. Kontrarozvědné útvary Státní bezpečnosti v letech 1953–1963

2.1 Vznik kontrarozvědných správ ministerstva vnitra

Zrušení Hlavní správy Státní bezpečnosti v roce 1953 znamenalo rozdělení tří zásadních kontrarozvědných problematik do samostatných správ. Kontrarozvědka zaměřená na boj se zahraničními rozvědkami se stala II. správou ministerstva vnitra (dále jen „MV“), kontrarozvědka zaměřená proti tzv. vnitřnímu nepříteli byla III. správou MV a kontrarozvědka bojující proti hospodářské špionáži IV. správou MV. Kontrarozvědnou činnost vykonávala také V. správa MV, tou byla kontrarozvědka dopravy a spojů, a V. zvláštní odbor, který existoval do roku 1955 a zabýval se problematikou ukrajinské a bělogvardějské emigrace (tzv. východní emigrace).

Na krajské úrovni byla organizace kontrarozvědných útvarů v podstatě stejná jako na úrovni centrální. V rámci krajských správ ministerstva vnitra vznikly jednotlivé odbory, které nesly stejné číselné označení jako centrální správa. V případě kontrarozvědných útvarů to byly 2. odbory, 3. odbory, 4. odbory a 5. odbory. V případě centrálního V. zvláštního odboru se jednalo o 5. oddělení. Centrální správa pak tyto své odbory kontrolovala a řídila. Kontrarozvědným úsekům na krajské úrovni byly ještě podřízeny operativní skupiny na úrovni okresů.

Nová organizace ministerstva vnitra a podřízenost jejích jednotlivých útvarů konkrétním činitelům byla vyhlášena tajným rozkazem ministra vnitra č. 144/1953.⁹

2.2 Organizace II. správy MV

Označení II. správa MV nesl v letech 1953 až 1963 kontrarozvědný útvar, jehož úkolem bylo odhalovat působení cizích rozvědných služeb na území ČSR a tomuto působení zabraňovat. To se dělo především prostřednictvím budování agenturní sítě, pronikáním agentů do konkrétních institucí a sledováním těchto institucí a jejich pracovníků i dalších potenciálně nebezpečných osob. I. odbor II. správy, který je v písemnostech StB též označován jako odbor americký či jen „USA“, tímto způsobem rozpracovával americké zastupitelské úřady na našem území, americké agenturní sítě řízené především ze Spolkové republiky Německo, z Rakouska a ze Západního Berlína a osoby podezřelé ze spolupráce s americkými tajnými službami v ČSR. II. odbor, britský, se věnoval zastupitelským úřadům Velké Británie, Kanady a Indie, rozpracovával britské agenturní sítě řízené především ze SRN, Rakouska a Západního Berlína a osoby podezřelé ze spolupráce s britskými tajnými službami v ČSR. III. odbor se věnoval obdobné problematice ve vztahu k rozvědným službám Francie a IV. odbor ve vztahu k rozvědným službám SRN

---

⁹ Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), fond (dále jen f.) Organizační a vnitřní správa FMV III. díl, 1951–1956 (dále jen A 6/3), inventární jednotka (dále jen inv. j.) 428, Tajný rozkaz ministra vnitra č. 144/1953.

a Rakouska.¹⁰ Od 1. března 1955 se pak IV. odbor věnoval také Němcům žijícím na území ČSR.¹¹ V. odbor rozpracovával jugoslávské zastupitelské úřady, jugoslávskou emigraci a agenturní síť jugoslávské zpravodajské služby, dále řecké a italské zastupitelské úřady, řeckou, italskou a španělskou emigraci a zastupitelské úřady Izraele. VI. odbor se zaměřoval na rozvědky ostatních kapitalistických zemí, ministerstvo zahraničních věcí, Československý ústav zahraniční a cizinecké hotely. VII. odbor se věnoval kontrarozvědnému rozpracování přeshraničních spojů. Jmenovitě se zabýval podniky Československá plavba labsko-oderská, Československá plavba dunajská, Československé státní dráhy a Československé státní aerolinie. Rozpracovával však také problematiku pasové kontroly či dálnopisů, telefonů a telegrafů do kapitalistických států.¹²

Kromě výše jmenovaných výkonných útvarů, které zabezpečovaly operativní kontrarozvědnou činnost, byl součástí II. správy MV také VIII. odbor, který řídil a kontroloval 2. odbory krajských správ, a vnitřní oddělení (později přejmenované na sekretariát) zabezpečující chod správy po administrativní a provozní stránce. Součástí II. správy pak byla i tzv. převerbovka, která prováděla výslechy zadržených kapitalistických agentů. K 5. září 1955 byla však převedena do jiného státobezpečnostního útvaru, do správy vyšetřování.¹³

2.3 Organizační změny II. správy MV v letech 1953–1963

Organizační uspořádání výkonných útvarů II. správy MV se ve snaze reagovat na zahraniční i domácí politickou situaci poměrně často měnilo. Rok 1955 s sebou přinesl hned několik organizačních změn. V dubnu vznikl IX. odbor, který vedl kontrarozvědné rozpracování vízových cizinců přijíždějících na území ČSR¹⁴ a v červnu došlo k převedení VII. odboru (přeshraniční spoje) do V. správy MV.¹⁵ Označení VII. odbor bylo pak několik měsíců neobsazeno. Až do 15. listopadu 1955, kdy došlo ke spojení dosavadního VIII. odboru a IX. odboru v nový VII. odbor.¹⁶ V rámci II. správy byla též vytvořena dvě samostatná oddělení (instruktážní a dezinformační). II. správa se tak k 15. listopadu 1955 skládala ze sedmi odborů a dvou samostatných oddělení. V této podobě pak fungovala až do září 1957.

V září 1957 došlo k vyčlenění problematiky pronikání do kapitalistických špionážních centrál řízených ze SRN do samostatného odboru. Nová organizační struktura tak vypadala následovně: I. odbor (americký), II. odbor (britský), III. odbor (francouzský), IV. odbor (německý), V. odbor (ostatní evropské ambasády), VI. odbor (mimoevropské ambasády), VII. odbor (vízoví cizinci, cizinecké hotely a

¹⁰ ABS, f. Sekretariát ministra vnitra I. díl, 1948–1959 (dále jen A 2/1), inv. j. 129, Organizace správy kádrů a správ: II., III., IV., VII., IX. a HS VB, 1953.

¹¹ ABS, f. A 6/3, inv. j. 752, Tajný rozkaz ministra vnitra ČSR č. 25/1955.

¹² ABS, f. A 2/1, inv. j. 129, Organizace správy kádrů a správ: II., III., IV., VII., IX. a HS VB, 1953.

¹³ ABS, f. A 6/3, inv. j. 874, Zrušení vyšetřovacího oddělení II. správy MV, 1955.

¹⁴ ABS, f. A 6/3, inv. j. 836 Tajný rozkaz ministra vnitra ČSR č. 109/1955.

¹⁵ ABS, f. A 6/3, inv. j. 843 Tajný rozkaz ministra vnitra ČSR č. 116/1955.

¹⁶ ABS, f. A 2/1, inv. j. 204, Organizační změny na II. správě MV, 1955.

ministerstvo zahraničních věcí) a VIII. odbor (špionážní centrály v SRN). Součástí II. správy MV bylo také tzv. 1. zvláštní oddělení, označované zkráceně jako lidové demokracie, které řídilo orgány legalizované na československých zastupitelských úřadech v Sovětském svazu a dalších lidově demokratických zemích.¹⁷

V souvislosti s XI. sjezdem KSČ a usnesením ústředního výboru KSČ ze dne 25. února 1958, které uložilo vedoucím pracovníkům zabývat se otázkou řízení, došlo vedení II. správy k názoru, že je třeba správu reorganizovat a tím zjednodušit její řízení i kontrolu a zlepšit specializaci práce na jednotlivých odborech. K 1. lednu 1960 se tak stávajících osm odborů a zvláštní oddělení přetransformovalo na šest odborů. Jednalo se o doposud nejvýraznější transformaci výkonných součástí správy. Odbory specializující se na konkrétní kapitalistické země nahradil I. odbor odhalující a likvidující špionážní činnost kapitalistických rozvědek na území ČSSR, II. odbor pronikající do centrál kapitalistických rozvědek na území SRN a III. odbor zaměřený na vízové cizince, cizinecké hotely, ministerstvo zahraničních věcí a lidové demokracie. IV., V. a VI. odbor se pak zaměřoval na odhalování špionážní činnosti kapitalistických rozvědků na jednotlivých kapitalistických ambasádách v ČSSR.¹⁸

Toto uspořádání se však ještě téhož roku ukázalo jako nevyhovující, a to především v souvislosti se situací v SRN a Západním Berlíně, která vedla také k „maximální aktivizaci západoněmecké rozvědky v boji proti ČSSR s využíváním všech možností, které skýtají oficiální styky ekonomické a jiné, včetně přátelských a příbuzenských styků silné báze občanů německé národnosti, žijících na území ČSSR a západního Německa.“¹⁹ Boj proti západoněmecké rozvědce nejvíce stěžovala právě roztržitost německé problematiky mezi jednotlivými odbory. Proto byl v listopadu 1960 vytvořen VII. odbor, do něhož byla převedena německá oddělení z odborů ostatních.²⁰ Současně vznikl také VIII. odbor, který zajišťoval kontrarozvědné rozpracování zahraničního obchodu, ministerstva zahraničního obchodu a jednotlivých podniků zahraničního obchodu.²¹ Jednalo se o problematiku, která do této chvíle patřila IV. správě MV. Ze III. správy MV pak přešla do II. správy MV problematika tzv. východní emigrace, jejíž příslušníci „spolupracují v těsném kontaktu s rozvědnými centrály západních mocností, které jsou rozmístěny na území západního Německa“ a nejedná se tak již o vnitropolitický problém.²² Ke zpracování této problematiky bylo vytvořeno zvláštní oddělení. Na konci roku 1960 se tak II. správa MV skládala z osmi odborů a jednoho zvláštního oddělení.

---

¹⁷ ABS, f. A 2/1, inv. j. 324, Organizační změny u II. správy MV, 1957.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ ABS, f. Sekretariát ministerstva vnitra II. díl 1960–1965 (dále jen A 2/2), inv. j. 1166, Organizační změny na II., III., a IV. správě ministerstva vnitra, 1960.

²⁰ Tamtéž.

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž.

Reorganizace však probíhala i v následujícím roce. K 1. lednu 1961 byly reorganizovány první tři odbory. IV., V., VI., VII. a VIII. odbor zůstaly prakticky beze změny. Navíc byl vytvořen nový IX. odbor a k 15. dubnu 1961 ještě X. odbor. Zvláštní oddělení zaniklo, náplň jeho práce převzal I. odbor.²³ Náplň práce jednotlivých odborů pak vypadala následovně: I. odbor rozpracovával úřadovny americké rozvědky v zahraničí, základnu americké rozvědky na našem území a tzv. východní emigraci. II. odbor měl na starosti úřadovny anglické a francouzské rozvědky v zahraničí a jejich základnu na našem území.²⁴ Od dubna 1961 rozpracovával i zahraniční studenty v ČSSR.²⁵ III. odbor vedl kontrarozvědné rozpracování zahraničních obchodníků, zahraniční turistiky, ministerstva zahraničních věcí, cizineckých hotelů a vědecko-technických, politických a kulturních styků se zahraničím. IV. odbor rozpracovával ambasády USA, Anglie, Kanady a Francie. V. odbor rozpracovával ostatní evropské ambasády a VI. odbor všechny ostatní ambasády kapitalistických států Středního a Dálného východu a Latinské Ameriky. VII. odbor se věnoval úřadovně západoněmecké zpravodajské služby na území SRN a její základně na našem území. VIII. odbor zpracovával problematiku zahraničního obchodu. IX. odbor řídil a kontroloval 2. odbory krajské správy ministerstva vnitra a zabýval se studijní, vyhodnocovací a překladatelskou činností. X. odbor pak prováděl obranu československých zastupitelských úřadů v zahraničí a obranu československých výprav vyjíždějících do zahraničí, která spočívala v důsledné prověrce členů výprav a ve vyloučení politicky nespolehlivých osob²⁶

Toto organizační uspořádání však opět nevydrželo dlouho. Kromě překrývání zájmů jednotlivých odborů a z toho plynoucí nejasnosti řízení a plánování kontrarozvědné činnosti na II. správě MV i 2. odborech krajských správ nyní chyběl samostatný odbor Francie, jejíž problematika nabývala na vážnosti především v souvislosti s politikou Francie vůči SRN. K 1. lednu 1963 se tak I. odbor vrátil k problematice amerického velvyslanectví a osob, které k němu mají vztah, k budování zahraniční agentury a k pronikání do úřadoven americké rozvědky v SRN a Rakousku. II. odbor rozpracovával totožnou problematiku ve vztahu k Velké Británii, III. odbor ve vztahu k Francii a IV. odbor ve vztahu k SRN a Rakousku. V. odbor se pak věnoval ostatním evropským a mimoevropským ambasádám a VI. odbor vízovým cizincům, turistům přijíždějícím do ČSSR a Československé cestovní a dopravní kanceláři. VII. odbor měl na starosti zahraniční obchod a ministerstvo zahraničních věcí a konečně VIII. odbor prováděl v rámci II. správy analytickou, kontrolní, preventivně výchovnou a překladatelskou činnost.²⁷ K 1. dubnu 1963 pak vzniklo ještě samostatné oddělení obrany delegací (hospodářských,

---

²³ ABS, přírůstek 602, Tabulka plánovaných počtů č. 3, II. správa ministerstva vnitra, 1961.

²⁴ ABS, f. A 2/2, inv. j. 1237, Organizace práce II. správy ministerstva vnitra, 1962.

²⁵ ABS, f. A 2/2, inv. j. 1185, Zahraniční studenti z kapitalistických států – rozpracování na II. správě, 1961.

²⁶ ABS, f. A 2/2, inv. j. 1237, Organizace práce II. správy ministerstva vnitra, 1962.

²⁷ Tamtéž.

obchodních, vědeckých, kulturních, sportovních a turistických) vysílaných ke krátkodobému pobytu v zahraničí.²⁸

Takto uspořádaná fungovala II. správa MV pouhý jeden rok.

2.4 Organizace III. správy MV

Úkolem III. správy MV byl boj proti tzv. vnitřnímu nepříteli, tedy proti všem, i potenciálním, odpůrcům a oponentům komunistického režimu uvnitř státu. Takovými osobami byli především lidé, dříve i nyní, působící v oblasti politiky, náboženství, výchovy mládeže, sportu, kultury i v mnoha dalších oblastech veřejného života. V únoru 1954 byla předmětem zájmu III. správy MV tato problematika: I. odbor vedl kontrarozvědné rozpracování trockistů, sionistů, buržoazních nacionalistů a Němců žijících na území ČSR. II. odbor se zaměřoval na sociální demokraty, lidovce, národní socialisty, agrárníky, zednáře a na tzv. bývalé lidi, což bylo označení používané StB pro lidi majetné či politicky aktivní před únorem 1948. III. odbor zpracovával římskokatolickou církev a nekatolické církve a sekty. IV. odbor se zaměřoval na odhalování nebezpečných osob mezi mládeží a studenty, v oblasti tělovýchovy, ministerstva školství, kultury a zdravotnictví, v oblasti odborů, Svazu protifašistických bojovníků, soudnictví, civilní obrany, požární ochrany a ozbrojených složek. V. odbor zamezoval šíření protisocialistických tiskovin a organizoval opatření k odhalování a zamezování teroristické činnosti na území ČSR. VI. odbor byl pak orgánem kontrolním, informačním a evidenčním. Administrativní a provozní stránku chodu III. správy MV zabezpečovalo vnitřní oddělení (později sekretariát).²⁹

2.5 Organizační změny III. správy MV v letech 1953–1963

Na rozdíl od II. správy MV prodělala III. správa během své existence v 50. a 60. letech jen několik podstatnějších organizačních změn. První změnou bylo přeřazení problematiky Němců žijících v ČSR na II. správu MV. K tomu došlo v březnu 1955. III. správa zároveň přijala i problematiku tzv. východní emigrace, která sem přešla ze zrušeného V. zvláštního odboru MV.³⁰ Tuto oblast poté zpracovával nový VI. odbor a odbor kontrolní, informační a evidenční se dále označoval jako VII. odbor.³¹

K 30. listopadu 1955 došlo k rozdělení IV. odboru na dvě části. Důvodem byla snaha o kvalitnější rozpracování zmíněných problematik. Nový IV. odbor rozpracovával oblast mládeže, vysokých škol, Akademie věd, sportu, kultury, umění, rozhlasu a filmu a nový VII. odbor se věnoval zdravotnictví, odborům, soudnictví, prokuratuře, Hlavní správě tiskového dohledu, Svazarmu, civilní obraně, požární

---

²⁸ ABS, f. Organizační a vnitřní správa FMV IV. díl, 1951–1970 (dále jen A 6/4), inv. j. 890, Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 11/1963.

²⁹ ABS, f. A 2/1, inv. j. 129, Organizace správy kádrů a správ: II., III., IV., VII., IX. a HS VB, 1953.

³⁰ ABS, f. A 2/1, inv. j. 188, Změny v organizaci a početních stavech MV, 1955.

³¹ ABS, přírůstek č. 602, Tabulka plánovaných počtů č. 11, III. správa ministerstva vnitra, 1955.

ochraně a ozbrojeným složkám. Odbor kontrolní, informační a evidenční se stal samostatným oddělením.³² Na konci roku 1955 tak měla III. správa MV sedm odborů a jedno samostatné oddělení.

Další reorganizace čekala III. správu v roce 1957. V březnu byl zrušen VI. odbor (tzv. východní emigrace) a jeho problematika byla převedena do I. odboru. Jako důvod bylo uvedeno nadhodnocení nebezpečnosti této skupiny.³³ V listopadu 1960 byla pak tato problematika převedena na II. správu MV.³⁴

Převedení problematiky tzv. východní emigrace však vedlo k disproporcím mezi počty pracovníků jednotlivých odborů. Proto bylo navrženo celý I. odbor zrušit a zbývající oddělení tohoto odboru přeradit podle charakteru činnosti k odborům ostatním.³⁵ V listopadu 1960 tak vypadala organizační struktura III. správy MV následovně: I. odbor rozpracovával problematiku Akademie věd, ministerstva školství a kultury a problematiku tzv. bývalých lidí. II. odbor se zabýval sociální demokracií, odbory, lidovci, národními socialisty a Hlinkovou slovenskou lidovou stranou. III. odbor zpracovával římskokatolickou církev, nekatolické církve a sekty a problematiku sionistů. IV. odbor rozpracovával spisovatele, výtvarníky, oblast umění, rozhlasu, filmu, televize, sportu, Svazarmu, Junáku a mládeže. V. odbor pak bojoval proti šíření protisocialistických tiskovin a organizoval opatření k odhalování a zamezování teroristické činnosti.³⁶

Poslední reorganizace proběhla na III. správě MV k 1. říjnu 1962. Organizační struktura pak vypadala následovně: I. odbor zpracovával buržoazní nacionalismus a protisocialistické tiskoviny, II. odbor politické strany, amnestanty z roku 1960 a osoby již trestané pro protistátní činnost, III. odbor zpracovával církve a sekty, IV. odbor vědu, kulturu a mládež a V. odbor bývalý státní aparát, buržoazní odboj, společenské organizace, Junák a Sokol.³⁷

2.6 Organizace IV. a V. správy MV

Existence IV. a V. správy MV jako dvou nezávislých celků představovala jistou novinku, neboť v předchozím období byly problematiky obou těchto správ zpracovávány současně, naposledy v rámci III. odboru Hlavní správy Státní bezpečnosti. Nyní se IV. správa MV zaměřovala na kontrarozvědnou ochranu ekonomiky a V. správa na kontrarozvědnou ochranu dopravy a spojů, přičemž se lze setkat s názorem, že příslušníci pracující v těchto útvarech se tolik nepodílely na útlaku vlastních obyvatel, ale naopak chránili státní pokladu proti průmyslové špionáži či hospodářské trestné činnosti.³⁸

---

³² ABS, přírůstek č. 602, Tabulka plánovaných počtů č. 11, III. správa ministerstva vnitra, 1955.

³³ ABS, f. A 2/1, inv. j. 241, Organizační změny na III. správě, 1957.

³⁴ ABS, f. A 2/2, inv. j. 1166, Organizační změny na II. III., a IV. správě ministerstva vnitra, 1960.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ ABS, přírůstek č. 602, Tabulka plánovaných počtů č. 4, III. správa ministerstva vnitra, 1960.

³⁷ KOUDELKA, op. cit., s. 178.

³⁸ ZEMAN, Petr. XI. správa SNB (1974–1988). Stručný nástin vývoje a činnosti Správy kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky. *Sborník Archivu bezpečnostních složek*. 2010, č. 7, s. 288.

Předmět zájmu výkonných útvarů IV. správy MV byl následující: I. odbor se soustředil na důlní a hutní průmysl, energetiku a stavebnictví. II. odbor se věnoval problematice výroby, která měla bezprostřední význam pro obranyschopnost státu. Jednalo se o strojírenství, zbrojní výrobu a chemický průmysl. III. odbor se věnoval oblasti státní správy. Předmětem jeho zájmu byl Státní úřad plánovací a Státní úřad statistický, ministerstvo financí, ministerstvo pracovních sil, ministerstvo státní kontroly, problematika zahraničního obchodu včetně příslušného ministerstva, ministerstvo lehkého průmyslu, ministerstvo lesů a dřevařského průmyslu, ministerstvo vnitřního obchodu, ministerstvo potravinářského průmyslu a ministerstvo místního hospodářství. IV. odbor rozpracovával zemědělství. Konkrétně se jednalo o problematiku jednotných zemědělských družstev, strojních traktorových stanic a soukromě hospodařících zemědělců, dále o problematiku výkupů, státních statků a ministerstva zemědělství. V. odbor zpracovával těžbu uranu a příslušné úřady a objekty.

Co se týče funkčních útvarů, působil na IV. správě MV VI. odbor zajišťující instruktáž a kontrolu příslušných odborů krajských správ a vnitřní oddělení (později sekretariát).³⁹

Předmětem zájmu I. odboru V. správy MV byla kontrarozvědná ochrana železniční a vodní dopravy (konkrétně se jednalo o podniky Československá plavba labsko-oderská, Československá plavba dunajská a Československé státní dráhy), II. odbor se věnoval dopravě automobilové, autoopravnám, cestovnímu ruchu a Hlavní správě silnic. III. odbor zpracovával leteckou dopravu včetně zahraničních linek, spoje a centrální úřady. IV. odbor prováděl řízení krajských správ ministerstva vnitra a vnitřní oddělení zajišťovalo administrativní a provozní chod správy.⁴⁰

2.7 Organizační změny IV. a V. správy MV v letech 1953–1963

Ani IV. a V. správa MV neprodělaly v tomto období příliš mnoho organizačních změn. V únoru 1954 přibyla na IV. správu problematika ochrany státního tajemství (nový V. odbor)⁴¹ a o dva roky později, v únoru 1956, byl rozdělen II. odbor (strojírenství) na nový II. odbor, který zpracovával ministerstvo přesného strojírenství (obrný průmysl) a nový VII. odbor zpracovávající ministerstvo těžkého strojírenství, ministerstvo automobilového průmyslu a zemědělských strojů a ministerstvo chemického průmyslu. Jednalo se o reakci na rozdělení dosavadního ministerstva strojírenství. Dosavadní VII. odbor (kontrolní a instruktážní) byl pro nedostatek vhodných kádrů zrušen a jeho úkoly přejaly odbory ostatní.⁴² Od února 1957 do listopadu 1960 pak existoval i VIII. odbor, který samostatně zpracovával problematiku zahraničního obchodu.⁴³

---

³⁹ ABS, f. A 2/1, inv. j. 129, Organizace správy kádrů a správ: II., III., IV., VII., IX. a HS VB, 1953.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ ABS, přírůstek č. 602, Tabulku plánovaných počtů č. 12, IV. správa MV, 1954.

⁴² ABS, f. A 2/1, inv. j. 213, Organizační změny na IV. správě MV, 1956.

⁴³ ABS, přírůstek č. 602, Tabulka plánovaných počtů č. 12, IV. správa ministerstva vnitra, 1957.

Dalších organizačních změn se IV. správa MV dočkala až v únoru 1961, kdy VII. odbor zanikl a předmět zájmu správy dále vykonávalo jen šest odborů. I. odbor se zabýval kontrarozvědnou ochranou důlního a hutního průmyslu, energetiky a stavebnictví, II. odbor se zaměřoval na strojírenský průmysl, III. odbor na finance, plánování a Radu vzájemné hospodářské pomoci, IV. odbor rozpracovával zemědělství, V. odbor státní tajemství a VI. odbor problematiku chemie, spotřebního průmyslu a těžby uranu.⁴⁴

Co se týče V. správy MV, organizační struktura jejích výkonných útvarů zůstala po celou dobu existence této správy prakticky beze změn. Jen v listopadu 1955 přibyla na I. odbor problematika přeshraničních spojů z II. správy MV.⁴⁵ Jako u ostatních kontrarozvědných správ, pak zanikl i v případě V. správy MV její instruktážní a kontrolní odbor a jeho úkoly převzaly útvary výkonné.⁴⁶

IV. a V. správa MV fungovaly takto odděleně až do konce roku 1962. Nejednotnost řízení těchto úseků se však neblaze projevovala především na úrovni krajských správ, kde „neumožňovala ukládat agenturně operativní úkoly v souladu s celkovou situací na kraji“.⁴⁷ Tato skutečnost pak společně s tlaky na racionalizaci přebujelého řídicího aparátu ministerstva vnitra vedla ke zrušení V. správy MV a k začlenění její problematiky (v podobě vytvoření VII. a VIII. odboru) do správy IV. K tomu došlo k 1. lednu 1963.⁴⁸ Od tohoto data tak v rámci ministerstva vnitra vykonávaly kontrarozvědnou činnost jen tři útvary.

---

⁴⁴ ABS, přírůstek č. 602, Tabulka plánovaných počtů č. 5, IV. správa ministerstva vnitra, 1961.

⁴⁵ ABS, f. A 6/3, inv. j. 843, Tajný rozkaz ministra vnitra ČSR č. 116/1955 a inv.j.844, Tajný rozkaz ministra vnitra ČSR č. 117/1955.

⁴⁶ ABS, přírůstek č. 602, Tabulka plánovaných počtů č. 13, V. správa ministerstva vnitra, 1959.

⁴⁷ ABS, f. A 6/4, inv. j. 877, Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 44/1962.

⁴⁸ Tamtéž.

3. Kontrarozvědné útvary Státní bezpečnosti v letech 1964–1968

3.1 Vznik tzv. jednotné kontrarozvědky

Již od počátku 60. let probíhala v rámci ministerstva vnitra diskuse týkající se dalšího směřování kontrarozvědky i celé Státní bezpečnosti. K podstatným změnám v organizaci kontrarozvědky však došlo až v roce 1964. Tyto změny byly reakcí na XII. sjezd KSČ, který se uskutečnil v prosinci 1962. Tento sjezd přijal usnesení o bezpečnostní politice strany, ve kterém se konstatovalo, že těžiště operativní činnosti bude přeneseno proti tzv. vnějšímu protivníkovi. V lednu následujícího roku byla ministrem vnitra vytvořena komise, která se měla zabývat aplikací tohoto usnesení na podmínky ministerstva. Komise zpracovala dokument s názvem *Výhledy činnosti ministerstva vnitra do roku 1970* a došla k závěru, že StB nepracuje v souladu s tehdejšími podmínkami společnosti, jelikož vynakládá dvě třetiny svého úsilí na vyhledávání vnitřního nepřítele, přičemž ale činnost ilegálních skupin usilujících o svržení režimu již převážně ustala a těžiště protistátní činnosti se přesunulo do působení zahraničních rozvědek.⁴⁹ Tato studie se stala podmětem pro dosud nejrozsáhlejší reorganizaci kontrarozvědky, která spočívala ve sloučení II., III. a IV. správy MV a ve vytvoření jednotné Kontrarozvědné správy MV, která nesla krycí označení II. správa a která obhospodařovala problematiku zrušených správ.

Kontrarozvědná správa MV byla vytvořena rozkazem ministra vnitra č. 46/1963.⁵⁰

3.2 Organizační uspořádání Kontrarozvědné správy MV

Nově vzniklou kontrarozvědnou správu tvořilo patnáct odborů, dvě samostatná oddělení a sekretariát. První až šestý odbor přejal náplň činnosti dřívější II. správy. I. odbor řešil problematiku USA a tzv. východní emigrace, II. odbor problematiku Anglie a Kanady, III. odbor problematiku Francie, IV. odbor problematiku SRN a Rakouska (od konce roku 1964 se zabýval i okupační trestnou činností), V. odbor rozpracovával ostatní kapitalistické zastupitelské úřady a problematiku valutových machinací cizinců i československých občanů a VI. odbor se zaměřoval na vízové cizince.⁵¹

Zatímco problematiku II. správy MV přejalo šest nových odborů, náplň činnosti zrušené III. správy byla zredukována jen do odborů tří. VII. odbor vedl kontrarozvědné rozpracování vědy, kultury, mládeže a sportu, VIII. odbor se zaměřoval na představitele bývalých politických stran, bývalé představitele státního aparátu a další potenciálně nebezpečné osoby a protistátní dokumentaci. IX. odbor pak rozpracovával církve, sekty a náboženské společnosti.⁵²

---

⁴⁹ KOUDELKA, op. cit., s. 30.

⁵⁰ ŽÁČEK, Pavel. *Nástroj triedneho štátu. Organizácia ministerstiev vnútra a bezpečnostných zborov 1953–1990*. 1. vyd. Bratislava: ÚPN 2005, s. 26.

⁵¹ ABS, f. Správa kontrarozvědky I. díl, 1954–1990 (dále jen A 34), inv. j. 2689, Návrh na zvýšení účinnosti řízení StB – org. tabulky, systemizace, tarifkace funkcí a popis, 1965.

⁵² Tamtéž.

Co se týče problematiky bývalé IV. správy MV, přejal ji desátý až čtrnáctý odbor. X. odbor se věnoval odvětví plánování a financí, vědy a techniky a investiční výstavby. XI. odbor zpracovával zahraniční obchod. XII. odbor rozpracovával objekty ministerstva hutí a rudných dolů, ministerstva paliv, ministerstva strojírenství a ministerstva všeobecného strojírenství. XIII. odbor se věnoval ústřední správě energetiky, ústřední správě spojů, ministerstvu chemického průmyslu, ministerstvu spotřebního průmyslu a ministerstvu zemědělství, lesního a vodního hospodářství a XIV. odbor se věnoval dopravě. V rámci správy působil i sekretariát, kádrová skupina a XV. odbor, tzv. analytický, který analyzoval metody práce kontrarozvědky a krajských správ i metody využívané nepřátelskými rozvědkami. Samostatná oddělení II. správy se věnovala ochraně vyjíždějících československých delegací a občanů do kapitalistických států (1. samostatné oddělení) a ochraně státního tajemství (2. samostatné oddělení).⁵³

3.3 Změny v organizaci Kontrarozvědné správy MV

Jak je z předchozího výčtu patrné, rozsah problematiky, kterou kontrarozvědná správa zpracovávala, byl velmi široký a v následujících letech se ještě rozšířil. Byly převzaty nové úkoly v oblasti vízových cizinců a ochrany vyjíždějících občanů. Od Pohraniční stráže pak přešly do řízení II. správy MV i oddělení pasové kontroly.⁵⁴ K těmto novým úkolům byly vytvořeny i nové pracovní úseky. V polovině prosince 1965 byl z 1. samostatného oddělení vytvořen XVI. odbor (odbor výjezdů) a na počátku následujícího roku byla v rámci VI. odboru (vízoví cizinci) vytvořena oddělení řízení pasové kontroly a oddělení pasové kontroly Praha-Ruzyně.⁵⁵

V roce 1966 byla Kontrarozvědná správa MV, společně s vojenskou kontrarozvědkou, správou sledování a statisticko-evidenčním odborem, začleněna do opětovně vytvořené Hlavní správy StB. Jednalo se o vyvrcholení integračních procesů ve Státní bezpečnosti, které s sebou však neslo také nutnost vyřešit vzájemné vztahy nadřízeného útvaru a jeho součástí na centrální i krajské úrovni. Funkcionáři II. správy prosazovali posílení řídicí funkce vedení II. správy. Zmiňovali přitom snížení počtu řídicích pracovníků na II. správě, k němuž došlo spojením bývalé II., III. a IV. správy MV na konci roku 1963 a které mělo negativní vliv na celkovou úroveň kontrarozvědné práce. Navrhovali proto vytvoření funkčních útvarů, které by posílily řídicí a kontrolní činnost vedení II. správy.⁵⁶ Jedním z těchto útvarů byl vnitřní odbor s organizačně kontrolní skupinou, který nahradil dosavadní sekretariát, jehož působení bylo okleštěno ve prospěch Hlavní správy StB.⁵⁷

---

⁵³ ABS, f. A 34, inv. j. 2689, Návrh na zvýšení účinnosti řízení StB – org. tabulky, systemizace, tarifkace funkcí a popis, 1965.

⁵⁴ ABS, f. A 34, inv. j. 2696, Návrh na provedení některých úprav v organizační struktuře II. správy HS StB, 1966.

⁵⁵ ABS, přírůstek č. 602, Tabulka plánovaných počtů č. 3, II. správa ministerstva vnitra, 1964.

⁵⁶ ABS, f. A 34, inv. j. 2696, Návrh na provedení některých úprav v organizační struktuře II. správy HS StB, 1966.

⁵⁷ ABS, f. Sekretariát náměstka ministra vnitra plk. Jaroslava Klímy, 1962–1969 (dále jen A 7), inv. j. 175, Organizace správ HS StB, 1966.

Kromě výše uvedeného se reorganizace kontrarozvědky v letech 1964–1968 zaměřila převážně na ekonomické úseky. Došlo ke sloučení problematik X. a XI. odboru v nový XI. odbor (svodné orgány a zahraniční obchod), a problematik XII. a XIII. odboru v nový XII. odbor (průmysl a zemědělství). Nový XIII. odbor (doprava a spoje) vznikl sloučením XIV. odboru a problematiky spojů z dosavadního XIII. odboru. Odbor výjezdů se stal X. odborem a analytický odbor se dále uváděl bez číselného označení.⁵⁸ V tomto období se tak kontrarozvědná správa skládala z třinácti odborů, jednoho samostatného oddělení, analytického odboru a vnitřního odboru.

Další organizační změna v tomto období čekala II. správu Hlavní správy StB v únoru 1967. Tehdy došlo ke sloučení II. odboru (Anglie a Kanada) s III. odborem (Francie). Stalo se tak poté, co bylo zastaveno vysílání agentury na území kapitalistických států (kromě Berlína, SRN a Rakouska), které zajišťovala příslušná oddělení II. a III. odboru.⁵⁹ Tato oddělení byla zrušena a po sloučení obou odborů zůstalo označení III. odbor neobsazeno.⁶⁰ Kontrarozvědná správa se tak skládala z dvanácti výkonných odborů, analytického a vnitřního odboru a jednoho samostatného oddělení. V březnu 1967 přibýlo ještě jedno samostatné oddělení zemí socialistického tábora zabezpečující součinnost a spolupráci zpravodajských a bezpečnostních orgánů socialistických zemí při obraně proti špionážní činnosti nepřátelských rozvědek.⁶¹ Toto oddělení bylo vyčleněno z vnitřního odboru.

Do organizačního uspořádání kontrarozvědných útvarů se nakonec měly promítnout i reformní snahy uvnitř KSČ. Vznikl akční program celého ministerstva vnitra i samotné kontrarozvědky a již 8. srpna 1968 byl vydán rozkaz ministra vnitra č. 39/1968 a názvem Některá opatření k provedení první etapy akčního programu československé kontrarozvědky. Tento dokument prohlašoval, že „je nutno skoncovat s praxí, kdy byl aparát Státní bezpečnosti zaměřován a používán k řešení vnitropolitických otázek a rozporů v socialistické společnosti a že politické přesvědčení a názory občana, jeho osobní vyznání a činnost nemohou být předmětem pozornosti a podkladem pro opatření orgánů Státní bezpečnosti“⁶². Na tomto základě měly být rušeny kontrarozvědné útvary zaměřené na boj proti tzv. vnitřnímu nepříteli a některé problematiky (např. stíhání válečných zločinců) měly přejít z pravomoci Státní bezpečnosti k Veřejné bezpečnosti. Kontrarozvědka se měla nadále zaměřovat především na ochranu státu proti činnosti nepřátelských center ze zahraničí.⁶³ S ohledem na další vývoj však tento rozkaz nebyl aplikován a z myšlenek pražského jara nakonec zůstal zachován jen program federalizace. I ten se však do organizace kontrarozvědky i celé Státní bezpečnosti značně promítl.

---

⁵⁸ ABS, f. A 34, inv. j. 2696, Návrh na provedení některých úprav v organizační struktuře II. správy HS StB, 1966.

⁵⁹ ABS, f. A 7, inv. j. 676, Obsahové zaměření II. správy – informace pro ministra vnitra, 1967.

⁶⁰ ABS, f. A 34, inv. j. 2710, Návrh na organizační strukturu čs. kontrarozvědky; orientační schéma k organizaci – červenec 1968, 1968.

⁶¹ ABS, f. A 34, inv. j. 3017, Kádrové rozkazy náčelníka II. správy HS StB, 1967.

⁶² ŽÁČEK, op. cit., str. 69.

⁶³ KALOUS, op. cit., s. 24.

4. Kontrarozvědné útvary Státní bezpečnosti v letech 1969–1974

4.1 Vznik Hlavní správy kontrarozvědky FSZS

Přijetím ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci, začaly k 1. lednu 1969 fungovat tři vlády a u resortu vnitra i tři ministerstva. Federální Ministerstvo vnitra ČSSR a dvě republiková ministerstva vnitra, České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky. Z útvarů Státní bezpečnosti zůstala v pravomoci federálního ministerstva jen rozvědka⁶⁴, ostatní součásti byly vytvořeny ve trojím vydání, tj. pro federální, české a slovenské ministerstvo. Rozkazem ministra vnitra ČSSR č. 9/1969 vznikla v rámci Státní bezpečnosti Federální správa zpravodajské služby (dále jen „FSZS“), kterou tvořila Hlavní správa rozvědky (I. správa), Správa vojenské kontrarozvědky (III. správa), Správa zpravodajské techniky (VI. správa), Správa sledování (IV. správa) a též nově vytvořený federální kontrarozvědný útvar, Hlavní správa kontrarozvědky (II. správa).

V rámci republikových ministerstev byly kontrarozvědné útvary soustředěny v nově vzniklé Hlavní správě StB ČSR a Hlavní správě StB SSR. Těmto útvarům byly podřízeny krajské správy, jejichž organizace zůstala prakticky beze změn.⁶⁵

4.2 Organizační uspořádání Hlavní správy kontrarozvědky FSZS

Hlavní správa kontrarozvědky FSZS měla představovat orgán řízení a koordinace, orgán centrální kontrarozvědné analýzy i orgán výkonný. Mezi její hlavní úkoly náleželo stanovování cílů a postupů kontrarozvědky, soustřeďování a analyzování informací získaných federálními i republikovými orgány, řízení a podpora zpravodajské činnosti republikových kontrarozvědných orgánů, koordinace součinnosti těchto orgánů s kontrarozvědnými orgány socialistických států, organizování obrany československých zastupitelských úřadů, institucí a občanů v socialistických státech a vedení centrální evidence a statistiky. V oblasti přímého výkonu pak zabezpečovala zpravodajskou činnost vůči zastupitelským úřadům kapitalistických států na území ČSSR s cílem odhalovat legalizované rozvědky a jejich agentury, prováděla zpravodajskou činnost v zahraničí, organizovala dezinformační činnost protivníka, zajišťovala ochranu federálních orgánů a institucí na území ČSSR i ve vybraných objektech v zahraničí a odhalovala trestnou činnost namířenou proti ČSSR a páchanou ve spojení s cizí mocí a nejzávažnější trestnou činnost vnitřního nepřítel.⁶⁶

Funkčními útvary Hlavní správa kontrarozvědky FSZS byly analytický odbor, racionalizační odbor, vnitřní odbor, evidenční odbor a samostatné personální a školské oddělení. Výkonné útvary představovala správa pro rozpracování nepřátelských rozvědek v zahraničí (správa R), odbor pro

---

⁶⁴ FROLÍK, op. cit., s. 497.

⁶⁵ KALOUS, op. cit., s. 27.

⁶⁶ ABS, f. A 34, inv. j. 3368, Prozatímní statut Hlavní správy kontrarozvědky Federální správy zpravodajské služby, 1969.

rozpracování zastupitelských úřadů kapitalistických států v ČSSR (odbor A), odbor zpravodajské obrany federálních orgánů a institucí (odbor B), odbor koordinující rozpracování vízových cizinců a řídicí oddělení pasové kontroly (odbor C), odbor pro styk s kontrarozvědnými orgány zemí socialistického tábora a samostatné oddělení obrany.⁶⁷ V polovině května 1970 se ze správy R vydělil ještě odbor boje proti emigrantským centrům (odbor D).⁶⁸ Federální kontrarozvědný útvar se tak vlastní výkonnou činností soustředil především na problematiku vnějšího nepřítele. Hlavní správa StB ČSR a Hlavní správa StB SSR však soustřeďovaly i odbory věnující se vnitřnímu zpravodajství.

4.3 Změny v organizaci Hlavní správy kontrarozvědky FSZS

Rozdělení pravomocí mezi federálními a republikovými kontrarozvědnými orgány nebylo dostatečné a velmi brzy vedlo ke sporům a konfliktům. Nevyhovující bylo též nejasné rozdělení pravomocí mezi kontrarozvědkou a rozvědkou, případně též vojenskou kontrarozvědkou. Již v roce 1970 byl tak vytvořen návrh na reorganizaci kontrarozvědky. Tento návrh mimo jiné konstatoval, že se práce StB ve srovnání s intenzitou činnosti speciálních služeb protivníka opožděje. Podíl na této situaci pak měl mít především vývoj v letech 1968 a 1969 a chybná aplikace federalizace do organizační struktury kontrarozvědky. Tyto skutečnosti měly zapříčinit rozdělení odborných pracovníků na různá pracoviště i propuštění části z nich z důvodu politické nespolehlivosti.⁶⁹

Pokusy o vyřešení celé situace nakonec vedly až ke zrušení Hlavní správy StB ČSR, k němuž došlo 27. října 1970, a k převedení jejích úkolů do kompetence jednotlivých správ FSZS.⁷⁰ Centralizaci kontrarozvědných útvarů pak zakončilo převedení řízení Hlavní správy StB SSR do rukou federálního ministerstva.

Dnem 1. ledna 1971 pak nabyly účinnosti nové právní předpisy (ústavní zákon č. 125/1970 Sb., zákon č. 128/1970 Sb., zákon č. 133/1970 Sb.), jimiž se realizovaly dílčí úpravy státoprávního uspořádání ČSSR též v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti státu. Přijaté právní normy svěřily do působnosti federace mimo jiné i řízení StB. Rozkaz ministra vnitra č. 5/1971 z 28. ledna 1971 pak zrušil FSZS a Hlavní správa kontrarozvědky se dále uváděla bez tohoto označení.

Organizace kontrarozvědky se poté vracela do podoby, kterou měla před federalizací. Od 1. února 1971 měla Hlavní správa kontrarozvědky patnáct výkonných odborů. První tři odbory se zabývaly problematikou tzv. vnitřního nepřítele. I. odbor se zaměřoval na oblast kultury, vědy, hromadných sdělovacích prostředků, na mládež a zdravotnictví, na vybrané zástupce emigrace a na oblast

---

⁶⁷ ABS, f. A 34, inv. j. 3368, Prozatímní statut Hlavní správy kontrarozvědky Federální správy zpravodajské služby, 1969.

⁶⁸ ABS, f. A 34, inv. j. 3449, Vyhodnocení činnosti odboru D II. správy FSZS za rok 1970, 1970.

⁶⁹ ABS, f. Sekretariát ministerstva vnitra III. díl 1966–1975 (dále jen A 2/3), inv. j. 292, Návrh organizace II. správy MV, 1970.

⁷⁰ ABS, f. A 6/4, inv. j. 1308, Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 49/1970.

tzv. center ideologické diverze, kterými StB označovala zahraniční, především exilové časopisy, nakladatelství a rozhlasové stanice. II. odbor se zaměřoval na zástupce pravice a zástupce bývalých politických stran, zakázaných organizací a tzv. východní emigrace. Také se zabýval maoismem a revisionismem a kontroloval činnost zastupitelských úřadů Jugoslávie, Číny a Albánie. III. odbor se pak věnoval církvím a sektám.⁷¹

Další čtyři odbory měly na starosti kontrarozvědné rozpracování ekonomiky a dopravy. IV. odbor se věnoval klíčovým objektům československé ekonomiky a k 1. březnu 1973 byl rozdělen na dva nové odbory (IV./A. odbor a IV./B. odbor)⁷², V. odbor se věnoval železniční a ostatní dopravě a problematice spojů, VI. odbor rozpracovával problematiku zahraničního obchodu a VII. odbor měl na starosti ochranu státního tajemství v ekonomické oblasti.⁷³

Další odbory se pak zaměřovaly na kapitalistické rozvědné služby. V případě VIII. odboru to byla služba americká, v případě IX. odboru služba SRN a Rakouska a v případě X. odboru služba Anglie, Francie, Itálie a ostatních zemí NATO. XI. odbor budoval a řídil pomocnou agenturu v zahraničí. XII. odbor vedl kontrarozvědné rozpracování zastupitelských úřadů ostatních států a ministerstva zahraničních věcí. XIII. odbor rozpracovával vízové cizince. XIV. odbor byl odbor výjezdů a XV. odbor kontroloval činnost oddělení pasové kontroly a zabezpečoval činnost centrálního registru pasové kontroly. Činnost pasové kontroly na letišti Ruzyně pak zajišťovalo samostatné oddělení.⁷⁴ Problematika tohoto samostatného oddělení i problematika XV. odboru byla však k 15. červnu 1973 převedena pod Hlavní správu pohraniční stráže a ochrany státních hranic.⁷⁵

Funkčními odbory Hlavní správy kontrarozvědky byl vnitřní odbor, analytický odbor a samostatné oddělení vstupu do počítače, které zpracovávalo informace pro analytický odbor. Dále pak samostatné kádrové a školské oddělení a inspekce náčelníka, která kontrolovala plnění rozkazů a prošetřovala stížnosti týkající se příslušníků správy.⁷⁶

V této podobě kontrarozvědka fungovala až do poloviny roku 1974.

---

⁷¹ ABS, f. A 34, inv. j. 3385/A, Přehled o stavech II. správy FSZS včetně personálního obsazení od 1. 2. 1971 do 1. 4. 1973, 1971–1973.

⁷² ABS, f. A 34, inv. j. 3386/A, Systemizace Hlavní správy kontrarozvědky FMV od 1. 7. 1974, 1974.

⁷³ ABS, f. A 34, inv. j. 3385/A, Přehled o stavech II. správy FSZS včetně personálního obsazení od 1. 2. 1971 do 1. 4. 1973, 1971–1973.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ ABS, f. Sekretariát ministra vnitra VI. díl 1971–1975 (dále jen A 2/6), inv. j. 147, Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 22/1973.

⁷⁶ ABS, f. A 34, inv. j. 3385/A, Přehled o stavech II. správy FSZS včetně personálního obsazení od 1. 2. 1971 do 1. 4. 1973, 1971–1973.

5. Kontrarozvědné útvary Státní bezpečnosti v letech 1974–1988

5.1 Zrušení Hlavní správy kontrarozvědky a opětovné vytvoření samostatných správ

Další přelomovou reorganizací kontrarozvědky s sebou přinesla postupující normalizace a opětovné uplatnění důrazu na boj s tzv. vnitřním nepřítelem. Reforma kontrarozvědky, ke které došlo v 60. letech, začala být nejvyššími funkcionáři komunistické strany hodnocena negativně. Přesun důrazu v činnosti StB na boj s tajnými službami cizích států byl vnímán jako podcenění sepětí činnosti agenturních sítí těchto služeb s aktivitou domácích odpůrců socialismu a měl být také jednou z příčin reformního vývoje v roce 1968.⁷⁷ Ke zvýšení důrazu na boj s domácí opozicí byla tak Hlavní správa kontrarozvědky opět rozdělena do tří samostatných součástí.

Hlavní správa kontrarozvědky byla zrušena rozkazem ministra vnitra ČSSR č. 15/1974 k 30. červnu 1974. Stejným dokumentem byla k 1. červenci 1974 zřízena Správa kontrarozvědky pro boj proti vnějšímu nepříteli, Správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli a Správa kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky. Správa kontrarozvědky pro boj proti vnějšímu nepříteli nesla opět krycí označení II. správa, krycí označení III. a IV. správa však nyní patřilo Správě vojenské kontrarozvědky a Správě sledování. Správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli tak přijala krycí název X. správa a Správa kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky přijala krycí název XI. správa. Od 1. srpna 1979 se ke krycím názvům jednotlivých útvarů StB přidával ještě dovětek „SNB“, který měl vyjádřit vazbu orgánů Státní bezpečnosti na Sbor národní bezpečnosti.⁷⁸

5.2 Organizace Správy kontrarozvědky pro boj proti vnějšímu nepříteli

Správa kontrarozvědky pro boj proti vnějšímu nepříteli byla, co se týče pracovní náplně jednotlivých odborů, v druhé polovině 70. let a během let 80. útvarem poměrně stabilním. II. správa měla při svém vzniku sedm výkonných odborů. I. odbor se věnoval odhalování rozvědků působících v rámci zastupitelských úřadů USA a vybraných států Latinské Ameriky včetně obchodních oddělení a vojenských přidělců a v okruhu akreditovaných žurnalistů, stážistů a stipendistů působících dlouhodobě v ČSSR. II. odbor se věnoval obdobné problematice ve vztahu k rozvědkám Anglie, Kanady a skandinávských států, III. odbor ve vztahu k rozvědkám SRN a Rakouska a IV. odbor ve vztahu k ostatním státům Evropy, Asie, Středního východu a Afriky. Tento odbor také prováděl ochranu ministerstva zahraničních věcí. V. odbor prováděl zpravodajské hry zejména proti rozvědkám USA, Anglie a Francie a připravoval agenty proti zahraničním centrálam kapitalistických rozvědek. VI. odbor vedl kontrarozvědné rozpracování vízových cizinců, oblasti cestovního ruchu a překročení státních

---

⁷⁷ FROLÍK, op. cit., s. 499.

⁷⁸ KOUTEK, Ondřej. X. správa SNB – útvary Státní bezpečnosti určené pro boj proti tzv. vnitřnímu nepříteli. *Securitas imperii*. 2006, č. 14, s. 361.

hranic. VII. odbor se pak zabýval emigranty a kontrarozvědnou ochranou vyjíždějících občanů a cestovních kanceláří. Později přibyl ještě VIII. odbor specializující se na zastupitelské úřady Čínské lidové republiky, Korejské lidové republiky a Albánie. Součástí II. správy byla také skupina zemí socialistického tábora, která zabezpečovala spolupráci zpravodajských orgánů socialistických zemí při obraně proti špionážní činnosti nepřátelských rozvědek⁷⁹

První větší změna v organizační struktuře II. správy nastala až k 1. srpnu 1977. Došlo však pouze k přečíslování jednotlivých odborů beze změny jejich pracovní náplně. II. odbor (Anglie, Kanada, skandinávské státy) nesl nyní označení III. odbor. Dosavadní III. odbor (SRN, Rakousko) se stal II. odborem. VIII. odbor (ČLR, KLR a Albánie) se stal V. odborem a ostatní odbory byly posunuty tak, aby tvořily ucelenou řadu. Dosavadní V. odbor (zpravodajské hry) se stal VI. odborem, dosavadní VI. odbor (vízoví cizinci) se stal VII. odborem a dosavadní VII. odbor (emigrace, výjezdy) se stal VIII. odborem.⁸⁰

K dalšímu přečíslování jednotlivých odborů došlo na počátku roku 1981. Tehdy byl zrušen VI. odbor (zpravodajské hry) a jeho problematika byla rozdělena mezi odbory ostatní. Odbor vízových cizinců se tak opět stal VI. odborem a odbor emigrace a výjezdů se navrátil k označení VII. odbor.⁸¹

Poslední závaznější organizační úpravou bylo zrušení VII. odboru a přesunutí jeho pracovní náplně do odboru vízových cizinců. K této úpravě došlo v květnu 1987.⁸²

5.3 Organizace Správy kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli

Také organizace Správy kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli byla poměrně stabilní. I. odbor se zaměřoval na představitele pravice, československou emigraci z řad pravice a na představitele bývalého pravicového státního aparátu. V 80. letech pak zpracovával mimo jiné i představitele Charty 77 a Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných. II. odbor vedl kontrarozvědné rozpracování kultury, vědy, sdělovacích prostředků a tzv. center ideologické diverze. III. odbor zpracovával okruh mládeže, školství, zahraničních studentů a sportu. IV. odbor se zaměřoval na oblast sionismu, trockismu a maonismu, na představitele bývalých politických stran i obrozených stran Národní fronty a na příslušníky tzv. východní emigrace. Tento odbor měl ve své dikci též nezákonné tiskoviny a ochranu před terorismem. V. odbor se pak zabýval církvemi, sektami a zahraničními církevními centry.⁸³

Náplň a zaměření práce X. správy MV zůstaly během její existence téměř totožné. Pohyblivou složku této správy tvořilo jen oddělení věnující se tzv. východní emigraci. K 1. září 1975 přešlo toto

⁷⁹ ABS, f. Správa kontrarozvědky II. díl, 1954–1990 (dále jen A 34/1), inv. j. 496, Systemizace II. správy FMV 1.7. 1974 – 1. 5. 1977, 1974–1977.

⁸⁰ ABS, f. A 34/1, inv. j. 1284, 1285, 1287, 1288, 1289, 1290, Týdenní svodky odborů II. správy, 1977.

⁸¹ ABS, f. Sekretariát ministra vnitra VII. díl 1969–1980 (dále jen A 2/7), inv. j. 207, Organizační řád správy kontrarozvědky pro boj proti vnějšímu nepříteli, 1980.

⁸² ABS, f. A 34/1, inv. j. 480, Návrh organizačních úprav na II. správě SNB, 1986.

⁸³ KOUTEK, Ondřej. X. správa SNB – útvar Státní bezpečnosti určený pro boj proti tzv. vnitřnímu nepříteli. *Securitas imperii*. 2006, č. 14, s. 359–360.

oddělení ze IV. odboru na II. odbor, na počátku roku 1977 se stalo samostatným oddělením a v říjnu téhož roku se opět přesouvá do IV. odboru. Z téhož odboru pak přechází problematika nezákonných tiskovin a terorismu do I. odboru.⁸⁴

5.4 Organizace Správy kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky

XI. správu tvořilo při jejím vzniku pět výkonných součástí. I. odbor se zabýval kontrarozvědnou ochranou řízení a plánování ekonomiky, mezinárodní ekonomickou integrací států východního bloku a Československou akademií věd. II. odbor zajišťoval ochranu podniků zahraničního obchodu a obranu proti možným „nepřátelským projevům“ ze strany obchodních poboček zahraničních firem v ČSSR. III. odbor chránil důležité instituce průmyslu a zemědělství a vědecká pracoviště tímto směrem zaměřená. IV. odbor se zabýval dopravou a spoji a V. odbor ochranou státního tajemství.⁸⁵

Zaměření práce jednotlivých odborů zůstalo stejně jako v případě X. správy během 70. a 80. let téměř totožné. Za největší změnu lze považovat vydělení části problematiky z II. odboru a převzetí jejího rozpracování novým II.a odborem. K tomu došlo v létě 1978. Tato změna souvisela s vyhláškou federálního ministerstva zahraničního obchodu, která umožňovala západním firmám žádat československé úřady o povolení vlastního obchodního zastoupení v ČSSR. II.a odbor se proto začal zaměřovat na rozpracování organizací pro zastupování zahraničních firem a jejich zástupců působících v ČSSR a zajišťoval kontrarozvědnou ochranu vybraných výstav a veletrhů na území ČSSR.⁸⁶

5.5 Organizace funkčních útvarů kontrarozvědných správ

Výraznější organizační změny než u výkonných součástí jednotlivých správ lze v tomto období sledovat u jejich funkčních útvarů. Funkční útvary byly u II., X. i XI. správy totožné. Všechny tyto kontrarozvědné celky měly vnitřní odbor, inspekci náčelníka, kádrovou skupinu, skupinu pro plán, řízení, koordinaci a kontrolu a samostatné oddělení analyticko-informační. I organizační změny těchto útvarů proběhly u všech správ obdobně. Na počátku roku 1981 byly zrušeny skupiny pro plán, řízení, koordinaci a kontrolu a jejich úkoly byly rozděleny do analyticko-informačních odborů, které se nyní označovaly jako analyticko-informační, kontrolní a plánovací odbory, a do nově vzniklých skupin obranné přípravy a ochrany. Kádrové skupiny nově zajišťující i vzdělávání příslušníků jednotlivých správ byly přejmenovány na kádrová a školská oddělení. V roce 1986 bylo však vzdělávání z těchto oddělení vyňato a tyto útvary se opět začaly označovat jako kádrové skupiny. Ve stejném roce byla také vyňata problematika kontroly z analyticko-informačních, kontrolních a plánovacích odborů a skupiny obranné přípravy a ochrany byly přejmenovány na skupiny obrany.⁸⁷

---

⁸⁴ ABS, přírůstek, Tabulka plánovaných počtů, X. správa ministerstva vnitra, 1974–1988.

⁸⁵ ZEMAN, op. cit., s. 282–284.

⁸⁶ ZEMAN, op. cit., s. 285.

⁸⁷ ZEMAN, op. cit., s. 286–287.

6. Kontrarozvědné útvary Státní bezpečnosti do roku 1990

6.1 Vznik Hlavní správy kontrarozvědky SNB

V roce 1988 dosáhly početní stavy federálního ministerstva vnitra svého vrcholu. Vláda proto v květnu téhož roku přijala usnesení č. 130, o zásadách a postupu snižování pracovníků ústředních orgánů, které předpokládalo snížení řídicího aparátu ministerstev a redukci počtu náměstků ministrů. Na základě tohoto usnesení se pak také odehrála poslední reorganizace federálního ministerstva vnitra v rámci komunistického režimu. Dosavadních osmatřicet útvarů federálního ministerstva vnitra bylo zrušeno a nahrazeno čtyřicetimi útvary novými.⁸⁸ Do zrušených útvarů spadala i II., X. a XI. správa SNB, které poté nahradila Hlavní správa kontrarozvědky SNB.

Motivem ke znovusjednocení jednotlivých kontrarozvědných správ federálního ministerstva vnitra nebyla jen úspora pracovních sil, byla jím i snaha reagovat na změny zahraniční i domácí politické situace, které s sebou přinesl konec 80. let minulého století. V mantinelech „přestavby“ a tzv. následných schůzek Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě se měly odehrát změny v celé koncepci činnosti Státní bezpečnosti. Vytvoření jednotné kontrarozvědné správy mělo nejen zajistit zlepšení dlouhodobě špatných výsledků kontrarozvědné práce, ale také reagovat na novou taktiku protivníků komunistického režimu, která se v pozměněných politických podmínkách údajně vyvinula.⁸⁹

Nová jednotná kontrarozvědná správa, která nesla staronové označení Hlavní správa kontrarozvědky SNB, vznikla rozkazem ministra vnitra ČSSR č. 12/1988 k 1. srpnu 1988⁹⁰. Dle organizačního řádu vydaného následujícího roku měla „na celém území ČSSR provádět kontrarozvědnou činnost proti speciálním službám nepřítele, jejichž činnost je namířena proti ČSSR a zemím socialistického společenství, [provádět kontrarozvědnou činnost] na ochranu československé ekonomiky i ochranu zájmů ekonomiky socialistických států a ochranu státního tajemství na celém území ČSSR (...) a [provádět kontrarozvědnou činnost] k ochraně ČSSR a zemí socialistického společenství proti vnitřnímu nepříteli a ideologické diverzi“.⁹¹

6.2 Organizační struktura Hlavní správy kontrarozvědky SNB

Jednotliví operativní pracovníci přešly ze tří zrušených kontrarozvědných správ plynule do útvarů správy nové.⁹² Do prvních čtyř odborů přešly pracovníci ze zrušené II. správy SNB. I. odbor Hlavní správy kontrarozvědky SNB se tak věnoval kontrarozvědnému rozpracování speciálních služeb USA, zastupitelských úřadů USA a států Latinské Ameriky a vybraných objektů využívaných speciálními

---

⁸⁸ KALOUS, op. cit., s. 36.

⁸⁹ TOMEK, Prokop. Hlavní správa kontrarozvědky Státní bezpečnosti 1988–1990. *Paměť a dějiny*. 2007, č. 1., s. 98.

⁹⁰ ABS, přírůstek k fondu Sekretariát ministra vnitra, karton 8, Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 12/1988.

⁹¹ ABS, přírůstek 641/1256, karton 8, Rozkaz náčelníka Hlavní správy kontrarozvědky č. 18/1989.

⁹² FROLÍK, op. cit., s. 506.

službami USA na území SRN, Rakouska a Západního Berlína. II. odbor se věnoval speciálním službám a zastupitelským úřadům SRN a Rakouska a vybraným objektům využívaným těmito službami na území SRN, Rakouska a Západního Berlína. III. odbor se věnoval obdobné problematice ve vztahu k Velké Británii, Francii a dalším státům NATO. Tento odbor také zajišťoval kontrarozvědnou ochranu federálního ministerstva zahraničních věcí. IV. odbor se pak zaměřoval na další vybrané zastupitelské úřady (např. na zastupitelské úřady Japonska, Indie, Číny a zastupitelské úřady států Blízkého a Středního východu), na trestnou činnost související s převaděčstvím a organizováním odchodu občanů ČSSR do zahraničí, na boj proti teroristickým a extremistickým organizacím a na ochranu sovětských vojsk na našem území.⁹³

Činnost zrušené XI. správy SNB přebíral V., VI., VII. a VIII. odbor. V. odbor se věnoval Radě vzájemné hospodářské pomoci a vybraným organizacím předvýrobní sféry, hutního, strojírenského a chemického průmyslu a organizacím v oblasti stavebnictví, zemědělství a vnitřního obchodu včetně organizací výzkumných a vývojových. VI. odbor se zaměřoval na oblast zahraničního obchodu, VII. odbor na problematiku dopravy a spojů a palivoenergetické základy včetně jaderných elektráren a VIII. odbor se zaměřoval na ochranu státního, hospodářského a služebního tajemství.⁹⁴

Úkoly X. správy SNB přejaly poslední čtyři odbory. IX. odbor rozpracovával církve a sekty, X. odbor se zaměřoval na antisocialistické ideové směry, protisocialistická seskupení, na kontrarozvědnou ochranu vybraných organizací, protisocialistické tiskoviny a teroristickou činnost, XI. odbor na oblast mládeže, vědy, školství a kultury a XII. odbor na tzv. centra ideologické diverze a emigrantská seskupení a na činnost pracovníků těchto organizací na našem území.⁹⁵

Zatímco výše zmíněné výkonné útvary se zformovaly ihned, funkční útvary tří původních správ pracovaly až do října 1988 ve trojím vydání, což lze vysledovat z písemností jednotlivých funkčních útvarů, které byly do té doby stále označovány spisovými značkami svých mateřských správ.⁹⁶ V následujícím období však už v rámci Hlavní správy kontrarozvědky SNB působil jen organizační a operační odbor, analytický odbor, odbor výpočetní techniky, kádrové oddělení, skupina obrany a inspekce náčelníka.⁹⁷

Změna organizačního uspořádání kontrarozvědky měla být jen prvním krokem při změně celkové koncepce činnosti Státní bezpečnosti. Další kroky měly být provedeny až v následujících letech, přičemž první vyhodnocení příslušných výsledků mělo být provedeno v polovině roku 1990.⁹⁸ S ohledem na další vývoj k tomu však již nedošlo.

---

⁹³ ABS, přírůstek 641/1256, karton 8, Rozkaz náčelníka Hlavní správy kontrarozvědky č. 18/1989.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ FROLÍK, op. cit., s. 506.

⁹⁷ ABS, přírůstek 641/1256, karton 8, Rozkaz náčelníka Hlavní správy kontrarozvědky č. 18/1989.

⁹⁸ TOMEK, op. cit., s. 98.

Ačkoli kontrarozvědka sledovala vnějšího i vnitřního nepřítele i jeho záměry a snažila se je překazit, nebyla již schopná zabránit celospolečenskému vývoji. Od podzimu 1989 se pak začala její organizační struktura postupně rozpadat a v polovině ledna následujícího roku byla prvním nekomunistickým ministrem vnitra Richardem Sacherem zastavena činnost jejího IX. až XII. odboru, tedy vnitřního zpravodajství. Ostatní kontrarozvědné odbory zanikly společně s celou Státní bezpečností v polovině února 1990.⁹⁹

---

⁹⁹ KALOUS, op. cit., s. 38.

Závěr

Státní bezpečnost byla nástrojem mocenského centra komunistického režimu a vykonávala vždy takovou činnost, která jí byla tímto centrem uložena. Tuto skutečnost dokládají i proměny organizační struktury civilní kontrarozvědky, které vždy reflektovaly politickou linii komunistické strany, včetně jednotlivých sjezdů a jejich usnesení. Klíčové přitom byly proměny vnitrostátní i mezinárodní politické situace a s tím související otázka důležitosti vnitřní problematiky, tedy státobezpečnostního pokrytí domácí společnosti a jejích případných opozičních proudů.

Při vzniku jednotlivých kontrarozvědných správ v roce 1953 byl na vnitřní problematiku kladen velký důraz. V atmosféře 50. let, která byla charakteristická hledáním nepřátel režimu vně i uvnitř komunistické strany, se utvořilo hned pět samostatných kontrarozvědných útvarů: II. správa MV (zaměřující se na boj se zahraničními rozvědkami), III. správa MV (pokrývající problematiku tzv. vnitřního nepřítel), IV. správa MV (bojující s hospodářskou špionáží), V. správa MV (zaměřená na dopravu a spoje) a V. zvláštní odbor (zabývající se tzv. východní emigrací). Politické uvolňování 60. let s sebou však přineslo obrat ve vnímání úlohy kontrarozvědky. Začaly se objevovat tlaky na racionalizaci její organizační struktury a zpochybňování existence výraznějších vnitřních nepřátel a s tím související přesun důrazu na boj proti zahraničním rozvědkám. Tyto skutečnosti vedly nejprve k začlenění kontrarozvědky dopravy a spojů do ekonomické kontrarozvědky a poté až ke sloučení všech kontrarozvědných útvarů do jednotné Kontrarozvědné správy MV. Dokonce se počítalo i se zrušením celé vnitřní problematiky. Po přechodném období rozdělení kontrarozvědných kompetencí mezi federální a republiková ministerstva vnitra se však v organizační struktuře kontrarozvědky projevila postupující normalizace a opětovný důraz na boj s tzv. vnitřním nepřítelem, který se projevil v rozdělení jednotného kontrarozvědného útvaru do tří samostatných správ. Ty byly opět sloučeny až v polovině roku 1988. Smyslem této změny však nemělo být politické uvolnění jako v 60. letech, ale udržení monopolu moci komunistické strany za všech okolností.

Po celou dobu existence Státní bezpečnosti měly klíčovou roli tři kontrarozvědné útvary. Prvním z nich byla kontrarozvědka zaměřená na boj proti zahraničním rozvědkám, která po celou dobu své existence nesla krycí označení II. správa. Jednotlivé odbory tohoto útvaru zpracovávaly problematiku zahraničních rozvědek jako celek, kdy se jeden odbor zaměřoval na činnost rozvědných služeb konkrétního státu či států na našem území, agenturní sítě těchto rozvědek řízené ze zahraničí i příslušné zastupitelské úřady. Tyto odbory se tak v dokumentech StB někdy zkráceně nazývaly jako odbor americký, odbor britský, odbor francouzský atd. Postupně se však od tohoto organizačního uspořádání začalo upouštět. V září 1957 byla problematika zahraničních špionážních centrál vyčleněna do samostatného odboru a v lednu 1960 nahradil odbory specializující se na rozvědky konkrétních států odbor zaměřený na činnost všech cizích rozvědek na našem území a odbory zpracovávající

jednotlivé kapitalistické zastupitelské úřady. Tento organizační model se však záhy ukázal jako nevyhovující, jelikož se zájmy jednotlivých odborů překrývaly, což znesnadňovalo jejich řízení. Dílčími organizačními změnami, které byly dokončeny na počátku roku 1963 se tak kontrarozvědka vrátila k původní koncepci. Ta přetrvávala až do federalizace státu. S vytvořením Hlavní správy kontrarozvědky FSZS na počátku roku 1969 se opět vydělila problematika rozpracování zahraničních špionážních centrál do samostatného odboru a k původní koncepci odborů uceleně rozpracovávajících jednotlivé kapitalistické země se vrátilo až v rámci Správy kontrarozvědky pro boj proti vnějšímu nepříteli v roce 1981. Kromě výše zmíněného byla stálou součástí II. správy také problematika vízových cizinců přijíždějících na naše území, problematika cestovního ruchu, kontrarozvědná ochrana ministerstva zahraničních věcí, kontrarozvědná ochrana občanů a delegací vyjíždějících do zahraničí a od roku 1966 do poloviny roku 1973 pak i kontrola činnosti jednotlivých oddělení pasové kontroly.

Co se týče vnitřního zpravodajství, jeho tematický záběr byl poměrně široký. Důraz na jednotlivá témata a prostor, který jim Státní bezpečnost věnovala, se však měnil podle toho, jak byla vnímána jejich společenská nebezpečnost. Stálými oblastmi, které kontrarozvědka bojující proti tzv. vnitřnímu nepříteli rozpracovávala, byly ideové směry nepřátelské k socialismu. Jednalo se o sionismus, trockismus, buržoazní nacionalismus, maoismus či revizionismus. Vnitřní zpravodajství se také vždy zaměřovalo na vybrané představitele bývalých politických stran i obrozených stran Národní fronty. Stálým tématem bylo též vyhledávání protisocialistických tiskovin a problematika zamezování teroristické činnosti. Jeden z odborů byl také vždy věnován oblasti církví a náboženských společností a velmi důležitou součástí agendy představovala také oblast vědy, kultury, mládeže, školství, sportu, zdravotnictví, hromadných sdělovacích prostředků a mnoha dalších společenských institucí a organizací, které Státní bezpečnost vnímala alespoň jako potenciálně nebezpečné. Po roce 1968 se stálou součástí kontrarozvědné agendy stala ještě tzv. centra ideologické diverze, reprezentovaná především exilovými časopisy, nakladatelstvími a rozhlasovými stanicemi, a emigrantská seskupení. V letech 1953 až 1963 a 1974 až 1988 zpracovávalo problematiku vnitřního zpravodajství pět, respektive šest odborů. V období sloučení všech kontrarozvědných správ zpracovávaly tuto problematiku odbory tři.

Také agenda ekonomické kontrarozvědky byla velmi široká, avšak poměrně stálá. Tento útvar se snažil odhalovat hospodářskou špionáž v klíčových oblastech československého průmyslu a zemědělství, včetně jednotlivých ministerstev a výzkumných ústavů, v oblasti řízení a plánování československé ekonomiky a mezinárodní ekonomické integrace států východního bloku, v oblasti dopravy a spojů a v oblasti zahraničního obchodu, který jako jeden z mála netvořil stálou součást ekonomické kontrarozvědky, neboť byl od listopadu 1960 do konce roku 1963 zpracováván II. správou. V rámci Kontrarozvědné správy MV byl však opět začleněn u „ekonomických“ odborů a po rozdělení jednotlivých správ v roce 1974 byl opět zařazen do Správy kontrarozvědky na ochranu ekonomiky.

Počet odborů věnujících se ochraně ekonomiky se během let měnil. V roce 1963 po sloučení IV. a V. správy MV se jí věnovalo osm odborů. Po roce 1964 to byly čtyři, respektive pět odborů.

Činnost Státní bezpečnosti zasáhla do života řady československých občanů a poznamenala celou československou společnost. Tato bakalářská práce se snažila přispět k poznání organizační struktury jejích kontrarozvědných útvarů a přiblížit tak reálnou podobu této represivní organizace, která rozhodně nebyla monolitní. Poznání Státní bezpečnosti by však nemělo zůstat jen u organizačních struktur, ale mělo by se dále rozvíjet bližším zaměřením na jednotlivé součásti a jejich techniku práce a na zkoumání předmětu jejich zájmu. Zpracované organizační struktury jednotlivých státobezpečnostních útvarů pak mohou být pro takové výzkumy východiskem. V tomto směru tak může být přínosná i tato práce.

Použité zdroje

Literatura

DVOŘÁKOVÁ, Jiřina. *Státní bezpečnost v letech 1945–1953. Organizační vývoj zpravodajských a státně bezpečnostních složek*. Vyd. 1. Praha: Sešity Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu č. 16, 2007, 383 s. ISBN 978-80-86621-27-2.

FROLÍK, Jan. Nástin organizačního vývoje státně bezpečnostních složek Sboru národní bezpečnosti v letech 1948–1989. *Sborník archivních prací*. 1991 (r. XLI), č. 2, s. 448–508. ISSN 0036-5246.

KALOUS, Jan a kol. *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948–1989. Ministři a jejich náměstci*. Vyd. 1. Praha: ÚSTR 2010, 231 s. ISBN 978-80-87211-25-0.

KOUDELKA, František. *Státní bezpečnost 1954–1968 (základní údaje)*. Vyd. 1. Praha: ÚSD AV ČR 1993, 217 s. ISBN 80-85270-27-7.

KOUTEK, ONDŘEJ. X. správa SNB – útvar Státní bezpečnosti určený pro boj proti tzv. vnitřnímu nepříteli. *Securitas imperii*. 2006, č. 14, s. 354–410. ISSN 1804-1612.

TOMEK, PROKOP. Hlavní správa kontrarozvědky Státní bezpečnosti 1988–1990. *Paměť a dějiny* [online], 2007, č. 1., s. 98–103 [cit. 26. 11. 2017]. Dostupné z <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/0701-98-103.pdf>

ZEMAN, Petr. XI. správa SNB (1974–1988). Stručný nástin vývoje a činnosti Správy kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky. *Sborník Archivu bezpečnostních složek*. 2010, č. 7, s. 277–300. ISSN 2336-1387.

ŽÁČEK, Pavel. *Nástroj triedneho štátu. Organizácia ministerstiev vnútra a bezpečnostných zborov 1953–1990*. Vyd. 1. Bratislava: ÚPN 2005, s. 389. ISBN 80-969-296-2-3.

Archivní materiály

Archiv bezpečnostních složek, fond Sekretariát ministra vnitra I. díl, 1948–1959 (A 2/1)

ABS, f. A 2/1, inv. j. 129, *Organizace správy kádrů a správ: II., III., IV., VII., IX. a HS VB*, 1953.

ABS, f. A 2/1, inv. j. 188, *Změny v organizaci a početních stavech MV*, 1955.

ABS, f. A 2/1, inv. j. 204, *Organizační změny na II. správě MV*, 1955.

ABS, f. A 2/1, inv. j. 213, *Organizační změny na IV. správě MV*, 1956.

ABS, f. A 2/1, inv. j. 241, *Organizační změny na III. správě*, 1957.

ABS, f. A 2/1, inv. j. 324, *Organizační změny u II. správy MV*, 1957.

Archiv bezpečnostních složek, fond Organizační a vnitřní správa FMV III. díl, 1951–1956 (A 6/3)

ABS, f. A 6/3, inv. j. 428, *Tajný rozkaz ministra vnitra ČSR č. 144/1953*.

ABS, f. A 6/3, inv. j. 752, *Tajný rozkaz ministra vnitra ČSR č. 25/1955*.

ABS, f. A 6/3, inv. j. 836, *Tajný rozkaz ministra vnitra ČSR č. 109/1955*.

ABS, f. A 6/3, inv. j. 843, *Tajný rozkaz ministra vnitra ČSR č. 116/1955*.

ABS, f. A 6/3, inv. j. 844, *Tajný rozkaz ministra vnitra ČSR č. 117/1955*.

ABS, f. A 6/3, inv. j. 874, *Zrušení vyšetřovacího oddělení II. správy MV*, 1955.

Archiv bezpečnostních složek, fond Sekretariát ministra vnitra II. díl, 1960–1965 (A 2/2)

ABS, f. A 2/2, inv. j. 1166, *Organizační změny na II. III., a IV. správě ministerstva vnitra*, 1960.

ABS, f. A 2/2, inv. j. 1185, *Zahraniční studenti z kapitalistických států – rozpracování na II. správě*, 1961.

ABS, f. A 2/2, inv. j. 1237, *Organizace práce II. správy ministerstva vnitra*, 1962.

Archiv bezpečnostních složek, fond Organizační a vnitřní správa FMV IV. díl, 1951–1970 (A 6/4)

ABS, f. A 6/4, inv. j. 877, *Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 44/1962*.

ABS, f. A 6/4, inv. j. 890, *Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 11/1963*.

ABS, f. A 6/4, inv. j. 1308, *Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 49/1970*.

Archiv bezpečnostních složek, fond Sekretariát náměstka ministra vnitra plk. Jaroslava Klímy, 1962–1969 (A 7)

ABS, f. A 7, inv. j. 175, *Organizace správ HS-StB*, 1966.

ABS, f. A 7, inv. j. 676, *Obsahové zaměření II. správy – informace pro ministra vnitra*, 1967.

Archiv bezpečnostních složek, fond Správa kontrarozvědky I. díl, 1954–1990 (A 34)

ABS, f. A 34, inv. j. 2689, *Návrh na zvýšení účinnosti řízení StB - org. tabulky, Systemizace, tarifikace funkcí a popis*, 1965.

ABS, f. A 34, inv. j. 2696, *Návrh na provedení některých úprav v organizační struktuře II. správy HS StB*, 1966.

ABS, f. A 34, inv. j. 3017, *Kádrové rozkazy náčelníka II. správy HS StB*, 1967.

ABS, f. A 34, inv. j. 2710, *Návrh na organizační strukturu čs. kontrarozvědky; orientační schéma k organizaci – červenec 1968*, 1968.

ABS, f. A 34, inv. j. 3368, *Prozatímní statut Hlavní správy kontrarozvědky Federální správy zpravodajské služby*, 1969.

ABS, f. A 34, inv. j. 3449, *Vyhodnocení činnosti odboru D II. správy FSZS za rok 1970*, 1970.

ABS, f. A 34, inv. j. 3385/A, *Přehled o stavech II. správy FSZS včetně personálního obsazení od 1. 2. 1971 do 1. 4. 1973*, 1971–1973.

ABS, f. A 34, inv. j. 3386/A, *Systemizace Hlavní správy kontrarozvědky FMV od 1. 7. 1974*, 1974.

Archiv bezpečnostních složek, fond Správa kontrarozvědky II. díl, 1954–1990 (A 34/1)

ABS, f. A 34/1, inv. j. 496, *Systemizace II. správy FMV 1.7. 1974 – 1. 5. 1977*, 1974–1977.

ABS, f. A 34/1, inv. j. 1284, 1285, 1287, 1288, 1289, 1290, *Týdenní svodky odborů II. správy*, 1977.

ABS, f. A 34/1, inv. j. 480, *Návrh organizačních úprav na II. správě SNB*, 1986.

Archiv bezpečnostních složek, fond Sekretariát ministra vnitra VII. díl, 1969–1980 (A 2/7)

ABS, f. A 2/7, inv. j. 207, *Organizační řád správy kontrarozvědky pro boj proti vnějšímu nepříteli*, 1980.

Archiv bezpečnostních složek, přírůstky

ABS, přírůstek č. 602, *Tabulku plánovaných počtů č. 12, IV. správa MV*, 1954.

ABS, přírůstek č. 602, *Tabulka plánovaných počtů č. 11, III. správa ministerstva vnitra*, 1955.

ABS, přírůstek č. 602, *Tabulka plánovaných počtů č. 12, IV. správa ministerstva vnitra*, 1957.

ABS, přírůstek č. 602, *Tabulka plánovaných počtů č. 13, V. správa ministerstva vnitra*, 1959.

ABS, přírůstek č. 602, *Tabulka plánovaných počtů č. 4, III. správa ministerstva vnitra*, 1960.

ABS, přírůstek č. 602, *Tabulka plánovaných počtů č. 3, II. správa ministerstva vnitra*, 1961.

ABS, přírůstek č. 602, *Tabulka plánovaných počtů č. 5, IV. správa ministerstva vnitra*, 1961.

ABS, přírůstek č. 602, *Tabulka plánovaných počtů č. 3, II. správa ministerstva vnitra*, 1964.

ABS, přírůstek, *Tabulka plánovaných počtů, X. správa ministerstva vnitra*, 1974–1988.

ABS, přírůstek k fondu Sekretariát ministra vnitra, karton 8, *Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 12/1988*.

ABS, přírůstek č. 641/1256, karton 8, *Rozkaz náčelníka Hlavní správy kontrarozvědky č. 18/1989*.